

Ålands fredsinstitut

The Åland Islands Peace Institute

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations

Kastelholmssamtalet 2014: Norden och freden

Den 28 mars 2014 anordnade Ålands fredsinstitut Kastelholmssamtal – samtal om fred under beskydd av president Halonen i Kastelholms slott på Åland. Temat för samtalen var Norden och freden – är Norden en fredsregion och kan nordiska erfarenheter användas för fredsarbete runt om i världen?

Kastelholmssamtalet hölls för inbjudna gäster, och i panelen fanns Finlands utrikesminister **Erkki Tuomioja**, Nordiska rådets direktör **Britt Bohlin**, expeditionschef vid norska UD **Aud Lise Norheim** samt riksdagsledamot och vice president för Nordiska rådet **Hans Wallmark**.

President Tarja Halonen var samtalets beskyddare och fredsinstitutets direktör Sia Spiliopoulou Åkermark modererade.

Detta var första gången som Ålands fredsinstitut anordnade Kastelholmssamtal om fred under beskydd av president Halonen. Samtalen planeras att bli återkommande. Kastelholms slott började byggas i slutet av 1300-talet, som försvarsborg och har sedan dess varit svenskt, danskt, ryskt, finskt – alltså en plats som väl kan illustrera nordiska erfarenheter, dock inte alltid av det fredliga slaget.

Samtliga talare var eniga om att Norden av idag är en fredsregion. Länderna har löst sina inbördes konflikter fredligt under de senaste 200 åren, exempelvis skiljdes Sverige och Norge 1905 utan att ta till vapen och Ålandsfrågan löstes även den på fredligt sätt. President Halonen menar att Ålandslösningen är det viktigaste bestående arvet från Nationernas förbund. Talarna nämnde också att de nordiska länderna har

starka institutioner, en tradition av samarbete och dialog, de respekterar mänskliga rättigheter där jämlikhet och jämställdhet är centrala delar samt rättsstatsprinciper - bara för att nämna några exempel.

Britt Bohlin beskrev Norden som ”sinnebild av en fredsregion” och utrikesminister Tuomioja sade att det är svårt att tänka sig fem länder som delar så många värderingar och också samarbetar i praktiken. Enligt Tuomioja har länderna ibland olika intressen, men det är viktigt att säkra att de inte har, och uppfattas ha, motsatta intressen.

Aud Lise Norheim menade att Norden på basen av sina egna historiska erfarenheter har en förpliktelse och ett ansvar att bidra till utveckling och fred i sin omvärld. Att göra så ligger förstås även i Nordens och de nordiska ländernas egenintresse. Utrikesminister Tuomioja menade att det finns ett växande intresse för den nordiska modellen runt om i världen.

Hans Wallmark varnade för – och fick medhåll från övriga panelister – att de nordiska länderna ibland kan framstå som ”äckligt självgoda” och att det kan skrämja bort folk.

Moderator Sia Spiliopoulou Åkermark frågade hur man ska förhålla sig till det att de värderingar man står för och som kan bidra till att bygga långsiktig fred kanske anses som problematiska på andra håll i världen.

Panelen var enig om att sådana värderingar kan man inte kompromissa med, men samtidigt är det inte nödvändigt att föra fram allt nordiskt som den enda möjliga modellen. Nyckeln är att gå in för dialog istället för mission och att även kritiskt granska de egna nordiska historiska erfarenheterna, t.ex. vad gäller förtryck av minoriteter och urfolk, särskilt samerna.

Moderator Sia Spiliopoulou Åkermark förde också in samtalet på frågan om det ökande försvars- och säkerhetssamarbetet de nordiska länderna emellan.

Utrikesminister Tuomioja menade att nordiskt samarbete om säkerhet och försvar manifesterar de nordiska ländernas vilja att samarbeta också i praktiken. Sådant samarbete stärker säkerheten inte bara i Norden utan även globalt, menade han. Utrikesministern konstaterade att vi just nu lever i två verkligheter – å ena sidan finns det ledare som lever i den gamla maktpolitikens värld, å andra sidan finns ett växande ömsesidigt beroende. Tuomioja önskar sig också ökat nordiskt samarbete när det gäller fredsmedling – en fråga som Finland drivit starkt, men där de andra nordiska länderna inte visat samma iver till att samarbeta. Det är då viktigt att varje land kan arbeta inte enbart genom det nordiska samarbetet utan även genom andra vängrupper, internationella organisationer och samarbetsformer med olika länder och i olika regioner.

Moderatorn tog upp frågan om kärnvapenfria zoner och möjligheten att demilitarisera Arktis. Utrikesminister Tuomioja menade att dessa frågor var mer aktuella under kalla krigets tid, då var det viktigt med avspänning, men det har inte längre lika hög prioritet. Dock, menade han att sådana initiativ kan bli viktiga på nytt och han nämnde som exempel nya kanadensiska initiativ för kärnvapenfritt Arktis. Han och flera av de andra talarna menade att miljöhoten i Arktis och klimatförändringarna i världen nu för tiden är de viktigaste säkerhetspolitiska utmaningarna.

Samtalet kom också in på den aktuella situationen i Ukraina och på Krim-halvön. Hans Wallmark kommenterade att ett nytt fokus uppstått bara under de senaste veckorna – efter många år av nedrustning diskuteras nu hur man kan stärka försvaret. Han menade också att de nordiska länderna har olika retorik i relation till Ryssland och krisen i Ukraina, beroende på om man vill vara vän med alla eller inte. Skillnaden i retorik illustrerades genom att Wallmark menar att den officiella svenska politiken förespråkar embargo och tuffare sanktioner medan Tuomioja kommenterade att ingen konflikt idag kan ses enbart i svart-vitt. Enligt Tuomioja har Ryssland klart brutit mot vissa folkrättsliga principer, men det finns för den skull ingen vit sida att kontrastera mot. Övriga världen behöver vara självkritisk – kunde frågan ha tacklats på ett annat sätt för att förhindra att situationen skulle uppstå?

President Halonen avslutade samtalet med att påminna om vikten om att diskutera och granska demokratiens försvar både i Norden och utanför. Vilka hot mot vår demokrati finns idag och hur ska vi möta dem

utan att för den skull stänga in oss i en tid då globaliseringen främjar ökat ömsesidigt beroende? President Halonen önskar att Kastelholmssamtalet - som hon gärna beskyddar vidare - utvecklas på ett sätt som även kan inkludera röster från andra än de nordiska länderna och regionerna. Breda kontakter med de baltiska länderna och Ryssland är fortsatt viktiga för freden i Europa menade President Halonen och påminde att Europa är mycket mer än enbart Europeiska unionen eller ekonomiskt samarbete. Samtal där både beslutsfattare och det civila samhället möts är viktiga för freden, sade president Halonen.

Ålands fredsinstitut 5.4.2014

Kastelholmssamtalet filmades och finns att se på www.peace.ax.

